

Vizuālā protesta mākslinieks

Amerikā dzimušajam latviešu māksliniekam Aleksandram Karpovam (1953-1994) piemiņas izstādes Latvijā

„Mākslas valodā var pilnīgāk pateikt to, kas ir brīvība, nekā vārdos,” mūsu sarunas sākumā saka **Konstantīns Karpovs**, pirms uzklausu viņa stāstu par brāli, mākslinieku **Aleksandru Karpovu**. Aleksandrs atgriezās

sagrozīja gados jaunāka krieviski Asa, un viņš pameta savu Lūciju ar trīs dēliem trūkumā un bezpalīdzībā. Kopš tā laika tēvu nebija interesējis viņa trīs dēlu liktenis. Lūcija cīnījās viena, bieži vien zaudējot garīgos spē-

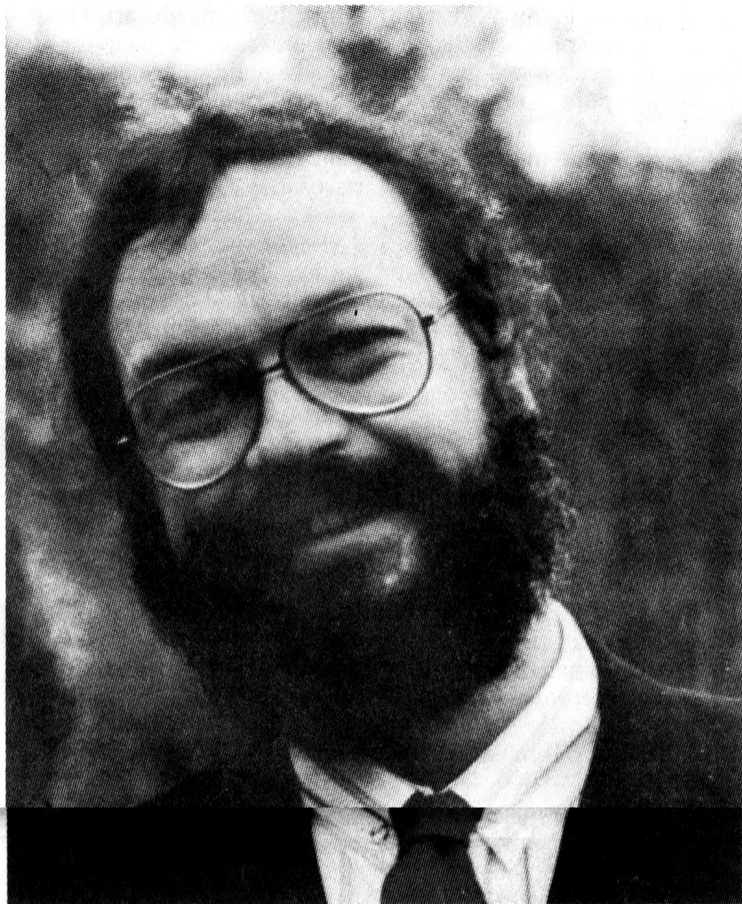
Neraugoties uz grūtībām un nabadzību, Lūcija saviem dēliem spēja sniegt vairāk nekā dienišķo maizi. Konstantīns atceras viņu gājienus uz mākslas muzejiem, ģimenes arhīvā ir foto pie Rodēna skulptūras. Un Konstantīna atmiņas glabā cieši saņemtu mazā brāliša rociņu, aplūkojot Rubensa, Goijas, van Goga un citu lielmeistaru darbus Mineapoles muzejā... Tā bija liela bagātība iepretim lielai nabadzībai, kā saka Konstantīns. Turklāt māte vēl iemanījās caur Šveices vēstniecību sūtīt pārtikas pakas mātei Stefānijai un māsai Regīnai uz Sibīriju. Lūcijas vecāku „lielais grēks” bija Anspoku mājas pie Preiļiem un zemes īpašums... Regīna, studējot Rīgā, dzīvoja pie sava tēva Justīna brāļa Jāņa Volonta, kurš laikā no 1938. līdz 1940. gadam bija Latvijas Republikas labklājības ministrs. Kopā ar ģimeni izsūtīts.

„Lūcija tā arī nekad neatkāpās no triecieniem, ko viņai sagādāja padomju vara un tēva nodevība,” spiests atzīt Konstantīns. Un asarām acīs atceras brīdi, kad, pusaudzis būdams, skrējis pakaļ izmisušajai mātei, kas grasījusies bēgt uz nekurieni... Garīgs patvērumš allaž

Aleksandra Karpova mākslas žanrs ir sociālais realisms (lūdzu nejaukt ar sociālistisko realismu!) Jau agrā jaunībā Amerikā iepazītināts nabadzību, tās upurū un sociālo netaisnību, Aleksandrs ļoti jūtīgi to samanija arī

audzēkņus pievērsties viņa koptajam žanram – sociālajam realismam.

Aleksandra vārdi: „Savā agrīnajā sociāli apzinīgā mākslinieka attīstībā pievērsos netaisnības atspoguļošanai Amerikā. Aiz

Aleksandrs Karpovs

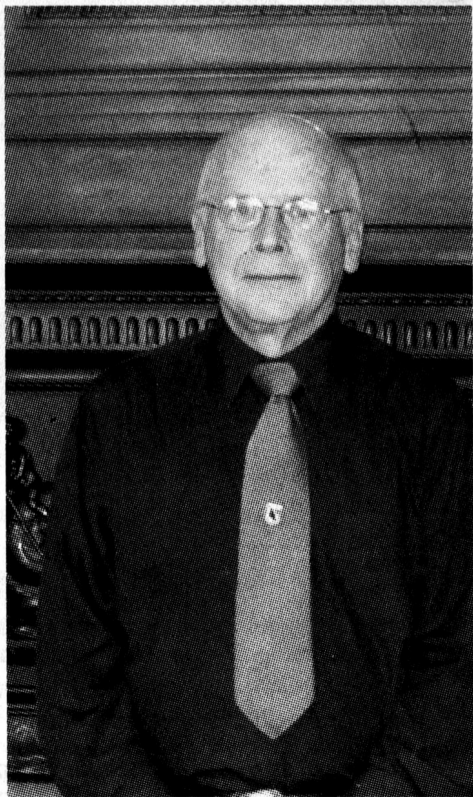
Latvijā atjaunotās neatkarības rītausmā, 1991. gadā. Un līdz šim, pēc Konstantīna pārliecības, mīklainos apstākļos, gāja bojā sapņos izlolotajā dzimtenē 1994. gada 22. martā Rēzeknē. Nesēn Preiļos ceļu pa Latviju sāka Aleksandra Karpova darbu izstāde.

Istenībā stāsts ir par vienas ģimenes sāgu, kur savijas kā tautas, tā personiskās dzīves traģēdija.

Konstantīns, Aleksandra brālis, kurš stāsta man šo stāstu, dzīvo Ziemeļamerikā. Ir pensijā, savulaik bijis jūras dziļu pētnieks, kā pats saka – jūrasbiologs. Vecākais no trim brāļiem – Juris – gāja bojā satiksmes nelaimes gadījumā 31 gada vecumā 1977. gadā Ņūorleānā. Esot bijis pārgalvīgs autobraucējs.

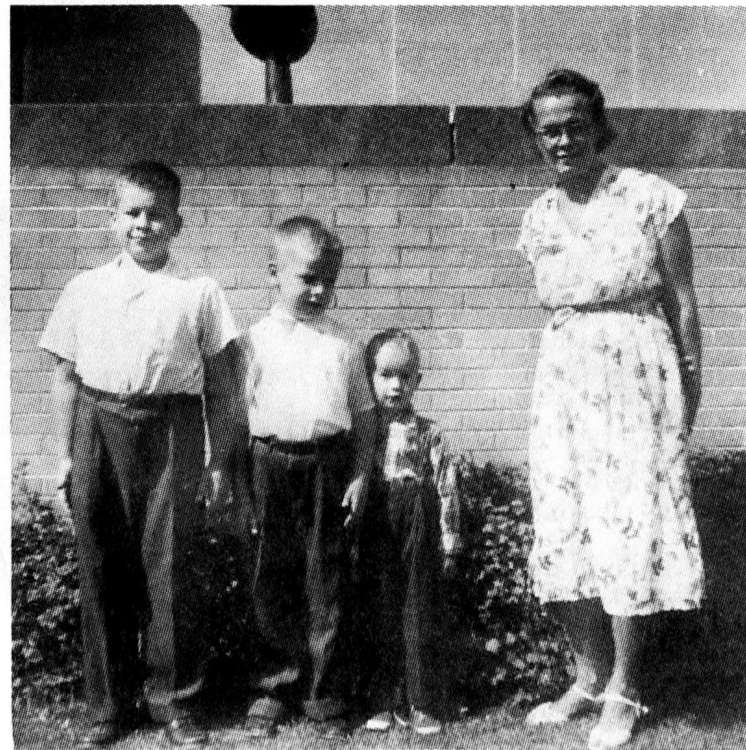
Ģimene nonāca Amerikā līdzīgi kā tūkstoši latviešu ģimeņu – bēgot no sarkanā terrora. Fuldas nometnē Vācijā 1946. gadā satikās Anatolijs Karpovs un Lūcija Volants. Viņu laulībā piedzima trīs dēli – tāpat – Juris, Konstantīns un pastarītis Aleksandrs (dzimis 1953. gada 21. martā Demainā, Aiovas štatā). Pēc deviņiem gadiem laulībā tēva Anatolija galvu

kus un vēloties atstāt šo pasauli. Lūcija aizgāja mūžībā no vēža 1965. gadā, 51 gada vecumā. Pastarītīm Aleksandram tolaik bija tikai 13 gadu. Sākās mētāšanās pa audžuģimenēm, iztikas pelnīšana, strādājot par sanitāru valsts slimnīcās. Vienlaikus viņš tomēr iespēja arī studēt un 1990. gadā ar izcilību pabeidza bakalaura programmu tēlotāj-

Konstantīns Karpovs

mākslā Minesotas universitātē, bet 1993. gadā ieguva maģistra gradu Latvijas Mākslas akadēmijā.

Trīs brāļi. No kreisās: Juris, Konstantīns un Aleksandrs kopā ar mati Lūciju Walker mākslas muzejā 1959. gadā

Aleksandrs Karpovs protesta gājienā Rīgā 1991. gadā

bijusi arī Amerikas latviešu katoļu kopiena.

Nu Konstantīns kā dzimtas dārgumu glabā vectēva Justīna Latvijas pasi, uz ko pamatojoties, ir ieguvis Latvijas pavalstniecību. Un darbojas, lai iemūžinātu dzimtas vēsturi un sava talantīgā brāļa piemiņu. Starp citu, kad 1994. gadā Konstantīns ieradās Rēzeknē, lai apglabātu brāli Aleksandru, izvandītajā dzīvoklī līdz ar ģimenes dokumentiem rūpīgi noglabātu viņš atrada arī brāļa pēdējo litografiju „Mūsu Rīga”. Un, izpildot Aleksandra vēlēšanos, viņa zārks tika pārsegts ar Latvijas karogu.

„Aleksandra mākslas darbi ir universāli un pārlaicīgi. Tie liek domāt par to, cik daudz ļaunuma cilvēcei nodara cinisms, netaisnība, sirsniņas deficīts,” saka Konstantīns.

Tēvzemē. Un ar saviem, ar mākslas līdzekļiem centās to atklāt un cīnīties pret to.

„Kapitālisms nav nekas labs – arī tajā nav dvēseles,” saka Konstantīns. „Aleksandrs visu mūžu meklēja sirdi, ko bija pazaudējis līdz ar mātes nāvi. Mēs netiesājam savu tēvu, nē! Mēstikaiicināmbūtsirsniņiem. Ir tikai viens ceļš uz saprašanas, un tā ir sirsniņa.”

Pirmoreiz Latvijā Aleksandrs ieradās 1982. gadā. Iemācījās pat pareizi latviski rakstīt. 1985. gadā atrada iespēju uz Ameriku ciemos uzaicināt savu māsiņu Adu, minētā ministra Jāņa Volonta vienu no meitām. Atbrauca arī 1988. gadā, līdz 1991. gadā dabūja pavalstniecību un pārcēlās uz Rēzekni, kur mākslas skolā mācīja estampa mākslas pamatus un iedvesmoja savus

spozmes, kas mirgo komerciālajos plašsaziņas līdzekļos, slēpjas Amerikas ēnas puses, kas prasās tikt izgaismotas. (...) Ar visu savu dvēseles kaismi metos parādīt ļaunumu abās imperijās – ASV un PSRS. Mani darbi paredzēti skatītāju šokēšanai, tieši, neslēpjoties aiz simboliem vai metaforām. Būdami reālistiski, šie darbi atklāj netaisnību un neslēpj neglītumu. Es vēlos, lai manus darbus uztver kā vizuālas protesta izpausmes.”

13. maijā plkst. 16 notiks Aleksandram Karpovam veltīts tematiskais priekšlasījums Okupācijas muzejā, Rīgā, Raiņa bulvārī 7. 14. maijā plkst. 16 – A. Karpova darbu izstādes atklāšana Rīgā Latvijas Kara muzejā, Smilšu ielā 20. Jūnijā izstāde aizceļos uz Rēzekni.

Ligita Kovtuna